

Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας: "Το να μιλήσουμε για «την αναγνώριση μυστηρίων» των σχισματικών είναι αδύνατον"

Στη συνέντευξή του στον ηλεκτρονικό πυλώνα ενημέρωσης Patriarchia.ru ο Πρόεδρος του Τμήματος εξωτερικών εκκλησιαστικών σχέσεων Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας πληροφόρησε για τα αποτελέσματα της εργασίας της Μικτής Επιτροπής για το Θεολογικό διάλογο μεταξύ Ορθόδοξων και Ρωμαιοκαθολικών στη Βιέννη· της Υποεπιτροπής για την αντιμετώπιση και την υπέρβαση εκκλησιαστικών σχισμάτων της Διασυνοδικής Επιτροπής· και για τη σύγχρονη κατάσταση του διαχριστιανικού διαλόγου.

– Σεβασμιώτατε, μερικοί συμμετοχοί της Μικτής Επιτροπής για τον Ορθόδοξο-Καθολικό διάλογο στη Βιέννη δήλωσαν την ελπιδοφόρη πρόοδο προς την ένωση. Κατά πόσον η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία συμμετέχει στις παρόμοιες εκτιμήσεις;

– Στις δημοσιεύσεις μερικών ΜΜΕ με το θέμα τη συνεδρίαση στη Βιέννη της Ορθόδοξης Θεολογικής Επιτροπής πέρασε η λέξη «ρήγμα». Οι ίδιοι όμως οι συμμετοχοί προτιμούν να εκφράζονται σε πιο συγκρατημένο τόνο για τα αποτελέσματα της εργασίας τους. Κατά την πρόταση της Ορθόδοξης πλευράς η Επιτροπή δέχθηκε απόφαση να μην προσδίδεται ο επίσημος χαρακτήρας στο έγγραφο, το οποίο ήταν προετοιμασμένο πριν. Εκείνο το έγγραφο αναγνωρίστηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ως εργάσιμο στην προετοιμασία ενός καινούργιου εγγράφου υλικό. Το έγγραφο ετούτο θα αφιερωθεί στα θεολογικά προβλήματα των αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στο ζήτημα της συσχέτισης πρωτείου και καθολικότητας.

Ποιά προβλήματα είναι κεφαλαιώδη προς το παρόν στο διάλογο μεταξύ των ορθόδοξων και ρωμαιοκαθολικών;

Κατά τα 1990 στα πλαίσια της λειτουργίας της Μικτής Επιτροπής έγιναν δεκτές σημαντικές δηλώσεις για το πρόβλημα της ουνίας, οι οποίες, όπως ελπίζαμε, θα έπρεπε να βάλουν τελεία και παύλα στις παλιές αντιλογίες. Οι Ελληνοκαθολικοί όμως δεν ήθελαν να τις δεχθούν ως καθοδήγηση για δράση. Και σήμερα μπορεί να παρατηρήσει κανείς συνεχιζόμενη επέκταση της Ελληνοκαθολικής Εκκλησίας Ουκρανίας στα εδάφη της Ανατολικής Ουκρανίας, όπου ο ουνιτισμός ποτέ δεν έπαιξε ελάχιστον ρόλο. Η μεταθέτηση του κέντρου της Ελληνοκαθολικής Αρχιεπισκοπίας από την πόλη **Λβωβ** στον Κίεβο και οι επίμονες προσπάθειες να της δοθεί το καθεστώς Πατριαρχείου (παρ'όλα

που ποτέ δεν είχε ένα τέτοιο καθεστώς) – αυτές είναι οι πειστικές μαρτυρίες της προσπάθειας της Ελληνοκαθολικής Εκκλησίας Ουκρανίας να συμπληρώνει τα κενά της για λογαριασμό των ορθόδοξων πιστών.

Θεωρούμε όπως και πριν, ότι μόνον μια άρνηση συνειδητή των ελληνοκαθολικών από την πολιτική επέκτασης θα επιτρέψει να κανονιστούν τα προβλήματα, τα οποία επισκιάζουν τις ορθόδοξο-καθολικές σχέσεις

– Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία δήλωσε επανειλημμένα, ότι η ουνία παραμένει ένα σημαντικό εμπόδιο για τον διάλογο Ορθόδοξων και Ρωμαιοκαθολικών παραμένει. Πώς εκτιμείτε την πρόθεση της Ελληνοκαθολικής Εκκλησίας Ουκρανίας να κτίσει τον ναό της στην Οδησό [όπου οι τοπικές αρχές αρνούνται να χορηγήσουν το γήπεδο για το καθεδρικό των Ελληνοκαθολικών – σημ. μεταφρ.];

– Προκαλεί έκπληξη η αντίδραση των ελληνοκαθολικών, οι οποίοι έκαναν τόσες φασαρίες με την ιστορία, που έγινε στην Οδησό. Φαίνεται να μη γνωρίζουν, ότι οι πραγματικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των πιστών υπάρχουν παραδείγματος χάριν στο Λβωβ της Δυτικής Ουκρανίας – και όχι στην Οδησό! Ύστερον από την βιαία κατάληψη των ορθόδοξων ναών, την οποία πραγματοποίησαν οι ουνίτες στα 1990, χάριν στην πολιτική των τοπικών αρχών ούτε ένας ναός, ούτε γήπεδο δεν χορηγήθηκε στη Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Ελπίζουμε πολύ, ότι σε λίγο καιρό θα αλλάξει η κατάσταση, όμως επί πολλών χρονών η επαρχία Λβωβ δεν έχει ούτε το καθεδρικό της. Και παρ'όλα αυτά, ο αριθμός των ενοριτών της Ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στο Λβωβ στη σύγκριση με τον αριθμό των ουνιατών στην Οδησό είναι ακαταμέτρητος. Έτσι λοιπόν, να αγανακτεί κανείς για τη θρησκευτική διάκριση – θα έπρεπε εκεί, όπου η διάκριση γίνεται πραγματικά, και μάλιστα κατά μιας μεγάλης ομάδας πιστών!

– Σεβασμιώτατε, μόλις έχετε γυρίσει από την Ουκρανία, όπου συμμετείχατε στη συνεδρία της Υποεπιτροπής για την αντιπετώπιση και την υπέρβαση εκκλησιαστικών σχισμάτων. Ποιά είναι τα αποτελέσματα της εργασίας της;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της εργασίας της η Υποεπιτροπή προετοίμασε δύο έγγραφα και θα τα υποβάλει εις εξέταση της Διασυνοδικής Επιτροπής. Το πρώτο είναι καθιερωμένο στα μέσα της υπέρβασης των συνεπειών του εκκλησιαστικού σχίσματος του 17^{ου} αιώνα. Το δεύτερο αφορά την υποδοχή των μετανουθιτών σχισματικών στην Εκκλησία. Και τα δύο έγγραφα κατά τον κανονισμό της Διασυνοδικής Επιτροπής έχουν κλειστό χαρακτήρα. Δι'αυτό δεν μπορώ να ανακοινώσω το περιεχόμενό τους μέχρι την εξέτασή τους από το Προέδριο και την ολομέλεια της Διασυνοδικής Επιτροπής, και ύστερον – από τη Σύνοδο Αρχιερέων ή την Ιερά Σύνοδο της Ρωσικής Εκκλησίας.

– Αν έχει συζητηθεί το ζήτημα αναγνώρισης «μυστηρίων» των σχισματικών; Και ποιά είναι η άποψή σας σ' αυτό το θέμα;

Το θέμα αυτό συζητηθεί επανειλημμένως και στις ιδιωτικές συζητήσεις των μελών της Επιτροπής, και κατά τη συνεδρία. Η Εκκλησία δεν αναγνωρίζει και δεν μπορεί να αναγνωρίσει σωτήρια κα έμπρακτα οποιαδήποτε «μυστήρια» των σχισματικών, συμπεριλαμβανομένου του βαπτίσματος. Αυτή είναι η κοινή γνώμη που υποστηρίζεται από πολλές μαρτυρίες της Παράδοσης της Εκκλησίας. Και γενικά, «η αναγνώριση "μυστηρίων" των σχισματικών» είναι μια έκφραση απρόσδεκτη, διότι δημιουργεί μια εντύπωση σφαλερή. Πράγματι δεν πρόκειται για την «αναγνώριση» ως μια διπλωματική έκφραση αλληλοκατανόησης, αλλά για τις προσπάθειες εξαναγκασμού των ορθοδόξων να αναγνωρισθεί πραγματική η παρουσία της σωτηρίου χάριτος εκτός της Εκκλησίας. Για την Εκκλησία η αυθεντικότητα των μυστηρίων Της είναι ζήτημα σωτηρίας. Να μιλήσουμε για την «αναγνώριση μυστηρίων» των σχισματικών, οι οποίοι βρίσκονται εκτός της Εκκλησίας και δεν έχουν καμία κοινωνία μαζί Της – είναι αδιανόητο και αδύνατο.

Από την άλλη πλευρά, όπως τονίζει Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Βλαδίμηρος, «η επιστροφή εις τον σωτήριο κόλπο της Εκκλησίας μπορεί να εμπνεύσει ζωή στις στερημένες χάριτος ενέργειες των σχισματικών». Στις περιπτώσεις επιστροφής των σχισματικών στην Εκκλησία μια ομαλή πρακτική είναι η αποδοχή του Αγίου Βαπτίσματος. Αλλά η Εκκλησία μπορεί να προνοήσει μια άλλη διαδικασία (όπως και συνέβαινε πολλές φορές στην ιστορία), αν η Εκκλησία θεωρήσει αυτό αναγκαίο και ωφέλιμο για τη θεραπεία του σχίσματος.

Η Εκκλησία ποτέ δεν θα αναγνωρίσει τις χειροτονίες σχισματικών. Επομένως όλοι οι επιστραφέντες από το σχίσμα κληρικοί θα έπρεπε να χειροτονηθούν (μολονότι δεν είναι υποχρεωτικό να πραγματοποιείται αυτό δημοσίως). Όμως σχετικά για το Μυστήριο Βαπτίσματος, είναι αδύνατον να τελείται αυτό σε κάθε επιστραφέντα από το σχίσμα λαϊκό. Μα αφού μερικοί ούτε θυμούνται, σε ποιά εκκλησία βαπτίστηκαν, στην κανονική ή στη σχισματική!

Εκτός τούτου, υπάρχουν οι περιπτώσεις, όταν ο σχισματικός κληρικός επιστρέφει στον κόλπο της Εκκλησίας μαζί με όλους του ενορίτες. Είναι αδύνατον να του θέσουμε τον όρο της επιστροφής του να «ξαναβαπτίσει» όλους τους βαπτισθέντες ενορίτες του, να «ξαναπαντρέψει» όλους τους παντρεμένους συζήγους της ενορίας, να «ψάλει ξανά» όλους τους νεκρούς... Μετά από την αποδοχή χειροτονίας στην κανονική Εκκλησία είναι αδύνατον να αναγκάσουμε έναν τέτοιο ιερέα να επιστρέψει στους ενορίτες του και να τους πει «Όλα που έκανα εδώ και δέκα ή είκοσι χρόνια – όλα αυτά ήταν ψέματα· μόνο που τώρα αρχίζω να τα κάνω σωστά». Ο κόσμος δε θα καταλάβει αυτό, ούτε θα έχει εμπιστοσύνη σε έναν τέτοιο ιερέα. Ίσως και να πιστέψει κανείς, πως θέλει ο παπάς να

βγάλει ξανά τα λεφτάκια του.

Γι' αυτές τις περιπτώσεις και λέγεται, ότι η Εκκλησία είναι ικανή να εμπνεύσει τη δύναμη της χάριτος «στις στερημένες χάριτος ενέργειες των σχισματικών», να συμπληρώσει δηλαδή με το περιεχόμενο της χάριτος αυτό που ήταν πριν μια κενή και εκτός χάριτος μορφή. Με άλλα λόγια, το ζήτημα αναγνώρισης των μυστηρίων των σχισματικών ούτε τίθεται εκτός των συμφραζομένων της επιστροφής τους. Ενώ το ζήτημα της εισδοχής τους στην Εκκλησία τίθεται και πρέπει να τιθεί! Και εδώ οι τρόποι μπορεί να διαφοροποιούνται, αναλόγως της περίπτωσης.

– Μερικές φορές ακούονται οι φωνές των λεγομένων «ζηλωτών της Ορθοδοξίας», των οποίων το προτιμώμενο θέμα είναι τα αστήριχτα πιθανολογήματα της δήθεν κριτικής του «οικουμενισμού». Σε τί συνίσταται τώρα η διαχριστιανική συνεργασία;

– Η ιεραρχία της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας επεξηγούσε επανειλημμένως το πώς κατανοείται η διαχριστιανική συνεργασία, τί βάζει εκείνη για σκοπούς, ποιά αποτελέσματα έχει και τί μπορεί να προσφέρει στην Εκκλησία μας στο μέλλον. Πιστεύω, δεν έχει νόημα να κάνουμε επανάληψη όλα τα ορισμένα σχετικά γι' αυτό το ζήτημα, παραδείγματος χάριν στις «Βασικές αρχές αντιμετώπισης των ετεροδόξων από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία» - το επίσημο έγγραφο της Συνόδου Αρχιερέων της Ρωσικής Εκκλησίας (2000).

Θα ήθελα να μιλήσω για κάτι άλλο. Σήμερα εκατομμύρια πιστών της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας – Ρώσοι, Ουκρανοί, Λευκορώσοι, Μολδαβοί – άφησαν την ιστορική τους πατρίδα για μόνιμη διαμονή στο εξωτερικό. Βεβαίως, είναι ένα γεγονός περίλυπο και εξηγείται από διαρροή εγκεφάλων, αφομοίωση κλπ. Αλλά είναι πια πραγματικότητα και υπάρχει ανεξαρτήτως των συναισθηματικών μας εκτιμήσεων. Μπορούμε να τα κλαίουμε όσο θελούμε, αλλά η Εκκλησία είναι υποχρεωμένη να βοηθήσει στα τέκνα της – όπου και να βρίσκονται – για να μείνουν ορθόδοξοι στο ξένο περιβάλλον.

Μ' ενδιαφέρει πολύ, αν ασχολόταν κανείς από τους λεγομένους «ζηλωτές» με τα προβλήματα της ποιμαντικής τροφογίας της Ρωσικής διασποράς στο εξωτερικό; Αν ξέρουν οι κριτικοί της συνεργασίας μας με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, ποιός παραχωρεί τον χώρο στους συμπατριώτες μας στο εξωτερικό για να τελούν τη λειτουργία, να οργανώνουν τα Κυριακάτικα σχολεία, να δημιουργούν ένα ορθόδοξο περιβάλλον επικοινωνίας; Πολλές καινούργιες κοινότητες στο εξωτερικό χρησιμοποιούν τα εκκλησιαστικά κτήρια, που τους παραχώρησαν οι ετερόδοξοι – και πρώτ' απ' όλα οι Ρωμαιοκαθολικοί. Και αν οι καθολικοί δίνουν ευχαρίστως μια ευκαιρία στους ορθοδόξους να προσεύχονται – και πιο πολύ δωρεάν – στους ναούς, τα οποία τους ανήκουν, τί προκύπτει από το γεγονός αυτό;

Και πόσοι καθολικοί και διαμαρτυρούμενοι έγιναν ορθόδοξοι χριστιανοί και μέλη των κοινοτήτων μας στο εξωτερικό – και μάλιστα χάριν των μικτών γάμων! Αν γνωρίζουν εκείνοι, όποιοι σε θεωρούν φωνή «του συντηρητικού εκκλησιαστικού κοινού», τί δύσκολο είναι στη Δυτική Ευρώπη, παραδείγματος χάριν, να πάρει κανείς άδεια για οικοδόμηση ενός ναού και να συμφωνήσει το σχέδιό του με τις τοπικές αρχές; Αν ξέρουν αυτοί, τί βοήθεια δίνουν στις καινούργιες ενορίες μας οι ρωμαιοκαθολικές διοικήσεις (καμιά φορά και οι προτεσταντικές κοινότητες); Και πόσο συμπατριώτες μας, που βρέθηκαν στη Δύση ως παράνομοι μετανάστες, έλαβαν όλα τα χαρτιά τους και τη δουλειά με τη βοήθεια των ρωμαιοκαθολικών και προτεσταντικών ευεργετικών οργανώσεων, μετά από την αίτηση μιας ρωσικής ορθόδοξης ενορίας;

– Ποιούς σκοπούς έχει τώρα η Εκκλησία μας σήμερα στο διάλογο με τις χριστιανικές Εκκλησίες της Ευρώπης, με τις άλλες θρησκευτικές κοινότητες και με τις κοινωνικές και πολιτικές οργανώσεις;

– Η Δυτική Ευρώπη γίνεται σήμερα ένας προμαχώνας της επιθετικής λαϊκοποίησης. Η συμμετοχή μας στις διαχριστιανικές οργανώσεις έχει έναν πρακτικό και συγκεκριμένο σκοπό· να αντιστεκόμαστε στη συνεχιζόμενη λαϊκοποίηση με όλα τα νόμιμα μέσα, να προστατεύουμε τα συμφέροντα και τα δικαιώματα της ποιμνής μας.

Τα ίδια μπορούμε να πούμε και για την είσοδο της Ρωσίας και μερικών άλλων χωρών του μετά-σοβιετικού διαστήματος στο «πανευρωπαϊκό οίκο». Επιθυμούμε εμείς ή όχι, η διαδικασία αυτή προχωρεί περαιτέρω, και δεν μπορούμε να κάνουμε πως να μην τα βλέπουμε. Προσέξτε· τον τελευταίο καιρό η νομοθεσία μας επιδιώκει να προσαρμοστεί στην Ευρωπαϊκή, με όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Αν η Εκκλησία δεν θα συμμετέχει στις κοινωνικές συζητήσεις για το ζήτημα αυτό, τα μειονεκτήματα μπορούν να υπερευσχίσουν. Και σ' αυτό το σημείο η πείρα των Χριστιανικών Εκκλησιών της Ευρώπης μπορεί να μας είναι πολύ ωφέλιμη.